

BOMMEL, Cornelius R.A. van (Leiden 5 april 1790 – Luik 7 april 1852).

Stamde uit een aanzienlijke patriciërsfamilie te Leiden en volgde vanaf 1803 middelbaar onderwijs in een pensionaat bij Münster dat geleid werd door Franse, niet-beëdigde priesters, in de geest van het devote humanisme van Franciscus van Sales (1567-1622). Nadien volgde Van Bommel filosofie en theologie aan het Grootseminarie van Münster. Na zijn wijding op 8 juni 1816 ging de jonge priester in de Hollandse Zending en stichtte hij in 1817 het Klein Seminarie Hageveld in de buurt van Haarlem, waar hij zijn pedagogische theorieën uit de Verlichting en de Romantiek in praktijk bracht. In 1825 moest hij deze instelling voor middelbaar onderwijs sluiten als gevolg van een Koninklijk Besluit betreffende het staatsmonopolie voor het onderwijs, maar in de acht jaren van zijn bestaan was Hageveld een begrip geworden.

Zoals vele jonge priesters in zijn tijd kwam ook Van Bommel onder invloed van de liberaal-katholieke ideeën van de Franse priester F. de Lamennais (1782-1854). Pas na diens veroordeling in de pauselijke encycliciek *Mirari Vos* (1834) distantieerde hij zich van De Lamennais.

In 1829 werd Van Bommel aangesteld tot bisschop van Luik, een bisdom dat toen ook nog de beide Limburgen omvatte. Zijn eerste bekommernis was een Klein Seminarie naar het voorbeeld van Hageveld op te richten. Als locatie koos hij de voormalige augustijner koorherenabdij Kloosterrade te Rolduc (Kerkrade). In 1836 kwam daar nog een normaalschool voor de opleiding van onderwijzers bij. In 1843 verhuisden beide instellingen naar Sint-Truiden (Klein Seminarie van Sint-Truiden).

Voor Van Bommel was een degelijk gevormd korps van onderwijzers en priesters op het platteland de

essentiële schakel tussen het gewone volk en de burgerij. Belangrijk was dan ook dat zij de volkstaal, het Nederlands, goed zouden spreken. Tijdens zijn episcopaat stichtte hij ruim 350 lagere scholen. Ook het middelbaar onderwijs trachtte hij onder zijn vleugels te krijgen door de patronage van de stadscolleges, wat onder meer te Sint-Truiden en Weert lukte. Later zouden er nog andere volgen.

In 1840 publiceerde de Luikse prelaat zijn visie op het lager onderwijs in zijn *Exposé*, waarvan hij in 1841 een samenvatting uitgaf. Hij stelde dat de staat en de Kerk elk hun rol hebben in de uitbouw van het onderwijs. De rol van de overheid is vooral voorwaarden scheppend: zij moet zorgen voor infrastructuur en subsidies. De Kerk moet zorgen voor de inhoudelijke aspecten: leerplan, bestuur en toezicht. Het feit dat Van Bommel aandacht had voor het Nederlands in zijn scholen, wil niet zeggen dat hij een **flamingant** was. Integendeel, zijn briefwisseling met het bisdom voerde hij praktisch uitsluitend in het Frans, zelfs met Vlamingen als P.J. Schrijen, de eerste directeur van het Klein Seminarie van Rolduc. Belangrijk is wel dat hij in een tijd van Franse expansie het Nederlands een duidelijke plaats gaf en dat hij ideologisch de tegenstelling tussen katholieken en liberalen nooit op de spits dreef.

WERKEN: *Essai sur le monopole de l'enseignement aux Pays-Bas*, 1829; – *Exposé des vrais principes sur l'instruction publique*, 1840.

LITERATUUR: A.H.L. Hensen, 'Bommel, Cornelius R.A. van', in *De Katholiek*, nrs 1-2 (1911); – G. Simenon, 'Corneille Van Bommel, un évêque des temps nouveaux', in *Revue Ecclésiastique de Liège*, jg. 32 (1945), p. 313-327; – A.F. Manning, *De betekenis van C.R.A. Van Bommel voor de Noordelijke Nederlanden*, 1956; – F. Meurders, *Cornelis van Bommel (1790-1852) en het katholiek onderwijs. De invloed van de Verlichting en Romantiek op zijn strijd voor vrijheid van onderwijs in Nederland en België*, Katholieke Universiteit Nijmegen, onuitgegeven doctoraalscriptie, 1985; – M. Hanson, *Van Frans naar Nederlands: de taalsituatie in het Limburgse middelbaar onderwijs 1830-1914* (Maaslandse monografieën, nr. 49, 1990); – id., 'Bisschop C.R.A. Van Bommel (1829-1852) en het middelbaar onderwijs in Limburg', in *Magister Artium: onderwijs, kerk en kunst in Limburg. Opstellen Broeder Sigismund Tagage aangeboden bij zijn zeventigste verjaardag*, 1992, p. 211-220.

MARTIN KELLENS